

MEMO – ОПЕРАТИВНИ ПРАВИЛА

Содржина

1. Постапки за тргување на пазарот ден-однапред	4
1.1 Општо	4
1.2 Спецификации на налозите	4
1.3 Валидност на налогот	5
1.4 Совпаѓање и обработка на налози	5
1.4.1 Ограничувања за тргување	5
1.4.2 Доставување на налози	6
1.4.3 Книга на налози	6
1.4.4 Утврдување на цени и количини за аукција	6
1.4.5 Карактеристики на исходот од аукцијата	6
1.4.6 Утврдување на алоцираните количини во однос на налозите со поединечни договорни трансакции	7
1.4.7 Исход и објавување на исходот	7
1.4.8 Одложување на затворањето на книгата на налози, објавување или поништување на аукцијата или на исходот на аукцијата	8
2. Општи услови за обезбедување на услуги	8
2.1 Пазарна дејност	8
2.1.1 Даватели на услуги и подизведувачи	8
2.2 Технички системи	9
2.2.1 Техничка опрема за пристап до услугите	9
2.2.2 Техничка документација	9
2.2.3 Опрема за учесникот на пазарот	9
2.2.4 Користење на системите од страна на учесникот на пазарот	10
2.2.5 Функционална помош	10
2.2.6 Безбедносни мерки	10
2.2.7 Останати одредби кои се однесуваат на користењето на Интернет	11
2.2.8 Надградби	12
2.2.9 Интелектуална сопственост и лиценци	12
2.3 Користење на податоците	13
2.3.1 Сопственост	13
2.3.2 Обезбедување информации и комерцијални референци	13
2.4 Одговорност	13
2.4.1 Принципи и ограничување на одговорност	13
2.4.2 Одговорност на ООПЕЕ	14

2.4.3	Надлежност и решавање спорови	15
3.	Ценовник	16
3.1	Надоместоци и други трошоци.....	16
3.2	Датум на достасување на плаќањата	16
3.3	Данок на додадена вредност.....	17
3.4	Попусти за креатор на пазарот и обезбедувач на ликвидност	17
3.5	Други попусти	17
4.	Технички правила за пристап	18
4.1	Конфигурација, лиценци и поддршка.....	18
4.2	Стартување на ETS Client	18
4.3	Корисничка лиценца за ETS Client	18
4.4	Оперативна и техничка документација	18
4.5	Оперативна поддршка.....	19
4.6	Комуникација	19
4.6.1	Алтернативни процедури.....	19
5.	ПРИЛОГ 1 – Договорни трансакции и параметри за тргување	21
5.1	Спецификации на договорот	21
5.1.1	Зони на тргување и пазарни зони	21
5.1.2	Договорни трансакции за физичка испорака на електрична енергија на пазарот ден-однапред.....	21
6.	Прилог 2 – Препорачани системски барања	22
7.	Прилог 3 - Нормални процедури.....	23

1. Постапки за тргување на пазарот ден-однапред

1.1 Општо

Член 1

- (1) Оперативните правила се однесуваат на македонскиот организиран пазар на електрична енергија и тоа на аукциите ден-однапред.

Член 2

- (1) Налозите се однесуваат само на тргување за еден период на испорака (налози со поединечна договорна трансакција).

Член 3

- (1) За секое портфолио валиден се смета само последниот комплет на испратени налози со поединечна договорна трансакција.
- (2) Забранети се немонотони налози со поединечни договорни трансакции, односно:
 - а) во случај на налог за продажба со поединечна договорна трансакција за дадени час, количина и цена:
 - 1) за количината која е поголема од дадената количина, соодветната цена мора да биде повисока од дадената цена;
 - 2) за количината која е помала од дадената количина, соодветната цена мора да биде пониска од дадената цена;
 - б) во случај на налог за купување со поединечна договорна трансакција за дадени час, количина и цена:
 - 1) за количината која е поголема од дадената количина, соодветната цена мора да биде пониска од дадената цена;
 - 2) за количината која е помала од дадената количина соодветната цена мора да биде повисока од дадената цена.

1.2 Спецификации на налозите

Член 4

- (1) Учесниците на пазарот може да внесат налози за купување и/или продавање кои можат да бидат:
 - а) неограничени налози со поединечна договорна трансакција (налози независни од цената) се налози за купување или продажба без ограничување на цената и тие се извршуваат по цена утврдена со алгоритмот;

- б) ограничени налози со поединечна договорна трансакција (ограничени налози) се налози за купување или продажба со ограничување на цената и тие се извршуваат по одредената цена од алгоритмот или поповолната цена за учесникот;
- (2) Кај ограничените налози цените мора да бидат помеѓу минималната и максималната дефинирана цена.
 - (3) Кај неограничените налози цените мора да ги содржат само минималните и максималните цени и истата количина за овие две цени.
 - (4) Налогот за продавање се изразува со знак „-“ пред количината, додека налогот за купување се изразува без знак пред количината.
 - (5) Цените не вклучуваат никакви даноци и други надоместоци.

1.3 Валидност на налогот

Член 5

- (1) Испратените налозите до ООПЕЕ остануваат во книгата на налози сè до:
 - а) откажување на налогот од страна на учесникот на пазарот, кој го внел налогот или
 - б) измена на налогот од страна на учесникот на пазарот или
 - в) извршување на налогот.

1.4 Совпаѓање и обработка на налози

1.4.1 Ограничувања за тргување

Член 6

- (1) Ограничувањата за тргување зависат од максимален лимит на изложеност во денари за секој учесник на пазарот согласно финансиската гаранција.
- (2) Ограничувањата за тргување се однесуваат на налози со поединечна договорна трансакција.
- (3) Ограничувањата за тргување ги определува секој учесник на пазарот за себе, во зависност од финансиската гаранција која ја обезбедил.
- (4) Во случај налогот да не е во согласност со ограничувањата за тргување, тогаш налогот се одбива и не се разгледува во понатамошниот процес. Трговецот е известен за одбивањето преку доставување порака во системот за тргување.
- (5) При појава на технички проблем кој го спречува ООПЕЕ да ја проверува усогласеноста на налозите со ограничувањата за тргување, учесниците се должни да ги почитуваат нивните ограничувања за тргување.

1.4.2 Доставување на налози

Член 7

- (1) Налозите се испраќаат електронски преку електронски интерфејс до системот за тргување.
- (2) Учесниците на пазарот ќе добијат потврда дека налогот е правилно регистриран во книгата на налози.

1.4.3 Книга на налози

Член 8

- (1) Книгата на налози и трансакциите кои произлегуваат од налозите се анонимни.
- (2) Затворањето на книгата на налози може да се одложи до времето во кое се објавува исходот од аукцијата, како што е предвидено подолу.
- (3) Откако ќе се затвори книгата на налози, налозите не може да се менуваат или откажуваат и тие се обврзувачки и неотповикливи.

1.4.4 Утврдување на цени и количини за аукција

Член 9

- (1) Аукциите се одржуваат секој ден по затворањето на книгата на налози. Цената се определува со совпаѓањето на сумираната крива на понуда и сумираната крива на побарувачка на поединечните налози на учесниците на пазарот.
- (2) Сите трансакции во секој час за кој се извршува аукцијата се склучуваат согласно цената од став (1) на овој член.

1.4.5 Карактеристики на исходот од аукцијата

Член 10

- (1) Налозите за продажба со поединечна договорна трансакција нема да се извршуваат за понудените количини над одредената цена во соодветниот час.
- (2) Налозите за купување со поединечна договорна трансакција нема да се извршуваат за понудени количини под одредената цена во соодветниот час.
- (3) Налозите за продажба со поединечна договорна трансакција се извршуваат за понудените количини под одредената цена во соодветниот час.
- (4) Налозите за купување со поединечна договорна трансакција се извршуваат за количините кои се понудени над одредената цена во соодветниот час.

- (5) Налозите со поединечна договорна трансакција може да не бидат извршени или може да бидат извршени само делумно за понудените количини по цена еднаква на одредената цена во соодветниот час.
- (6) Налозите не смее да се извршуваат за количини поголеми од количината наведена во налогот.

1.4.6 Утврдување на алоцираните количини во однос на налозите со поединечни договорни трансакции

Член 11

- (1) Количините кои учесниците на пазарот ги купуваат и продаваат за секое портфолио се утврдуваат со линеарна интерполација по незаокружена цена утврдена со аукцијата.
- (2) Откако ќе се утврдат количините со користење на незаокружена цена, цената се заокружува во системот за тргување на две децимали.
- (3) Купените и продадените количини од комерцијални причини се заокружуваат на една децимала.
- (4) Во случај на разлика помеѓу вкупните купени и продадени количини, која се должи на правилата за заокружување во системот за тргување, преостанатите количини се прераспределуваат на учесниците на пазарот по портфолио со последователни алокации на единица количина.

1.4.7 Исход и објавување на исходот

Член 12

- (1) Исходот од аукцијата е достапен во времето наведено во Прилог 1 кој е составен дел на овие правила.
- (2) Исходот од аукцијата вклучува:
 - а) цената и вкупна количина за секоја договорна трансакција,
 - б) купените и продадените количини, распределени по договорна трансакција и по портфолио.
- (3) ООПЕЕ им испраќа на учесниците на пазарот потврда за тргувањето, која ги содржи следниве информации:
 - а) одредената цена и вкупна количина за секоја договорна трансакција,
 - б) трансакции за соодветниот учесник, распределени по договорна трансакција и по портфолио

1.4.8 Одложување на затворањето на книгата на налози, објавување или поништување на аукцијата или на исходот на аукцијата

Член 13

- (1) Доколку дојде до вонредна ситуација, особено доколку системот или информациите потребни за извршување на аукцијата се недостапни или доколку некој инцидент го спречи затворањето на книгата на налози или одржувањето на аукцијата во нормални околности, ООПЕЕ може да ги преземе следниве мерки:
 - а) да го промени времето во кое се затвора книгата на налози или во кое се објавува исходот од аукцијата,
 - б) да побара од учесниците да достават нови налози или да ги изменат постојните налози. Во тој случај, ООПЕЕ ги известува учесниците за новото време на затворање на книгата на налози.
 - в) да ја поништи аукцијата или исходот од аукцијата ако ООПЕЕ смета дека аукцијата или исходот од аукцијата влијае на интегритетот на пазарот.
- (2) Доколку се појави вонредна ситуација и доколку затворањето на книгата и/или времето на објавување на исходот е одложено, или ако аукцијата или исходот од аукцијата е поништен, учесниците на пазарот ќе бидат известени за ова преку електронска порака или со порака во системот за тргување или со објава на веб-страницата на ООПЕЕ. При тоа сите резултати добиени пред вонредната ситуација се неважечки и го ослободуваат ООПЕЕ од секаква одговорност поврзана со точноста на овие резултати.
- (3) Во случај да се одложи затворањето на книгата на налози на барање на одреден учесник на пазарот, кој има сериозни технички проблеми, ООПЕЕ го задржува правото јавно да го објави идентитетот на гореспоменатиот учесник на организираниот пазар.

2. Општи услови за обезбедување на услуги

2.1 Пазарна дејност

2.1.1 Даватели на услуги и подизведувачи

Член 14

- (1) Секоја од страните (ООПЕЕ и учесникот на пазарот) може да ангажира еден или повеќе даватели на услуги или подизведувачи по сопствен избор за извршување на одредбите на овие правила.
- (2) Давателите на услуги или подизведувачите избрани за работење во системот за тргување и системот за клиринг и порамнување ќе им бидат доставени на учесниците на пазарот по пат на известување.

- (3) Страната која ангажира подизведувач или давател на услуги е должна за извршувањето на обврските и за усогласеноста со овие правила.
- (4) Секоја страна ја овластува другата да им ги обезбеди на своите даватели на услуги или подизведувачи, кога тоа е неопходно, информациите кои им се потребни на давателите на услуги или подизведувачите за исполнување на нивните обврски. При тоа страните мора да водат сметка дека нивните договорни односи со давателите на услуги или подизведувачите се компатибилни со овие правила, особено со одредбите кои ја регулираат доверливоста на податоците и деловните тајни.

2.2 Технички системи

2.2.1 Техничка опрема за пристап до услугите

Член 15

- (1) ООПЕЕ се обврзува да користи вообичаени ресурси при имплементирање на информациските системи, со цел, колку што е можно, да обезбеди континуитет и достапност на услугите кои се обезбедуваат според овие правила.
- (2) Во случај на дефект на системот за тргување кое може да влијае на учесникот на пазарот, ООПЕЕ ќе го информира засегнатиот учесник на пазарот за природата и очекуваното времетраење на ваквиот дефект.
- (3) Учесникот на пазарот ќе пристапува до системот за тргување единствено преку електронскиот систем за пренос и примање налози наведен од ООПЕЕ.
- (4) Учесникот на пазарот е должен да ги почитува процедурите за пристап до системите на ООПЕЕ.
- (5) Учесникот на пазарот нема да го прикрива својот вистински идентитет или да присвојува туѓ идентитет.

2.2.2 Техничка документација

Член 16

- (1) ООПЕЕ на барање на учесникот на пазарот ќе му ги достави техничките и оперативните документи потребни за управување со техничката опрема за пристап до услугите.

2.2.3 Опрема за учесникот на пазарот

Член 17

- (1) Учесникот на пазарот одржува хардверско и софтверско опкружување, кое е во согласност со техничката документација од член 16 од овие правила.
- (2) Доколку користењето на услугите од страна на учесникот на пазарот го нарушува работењето на системот за тргување, ООПЕЕ или овластено трето лице ќе контактира

со учесникот на пазарот со цел да ги прекине таквите нарушувања. Доколку овие нарушувања не може да се елиминираат во разумен временски период или доколку го загрозуваат системот за тргување, тогаш ООПЕЕ може времено да го суспендира пристапот на учесникот на пазарот до пазарот, без тоа да влијае на спроведувањето на останатите одредби од овие правила и на правото на побарување надомест на штета поради таквите нарушувања.

- (3) Учесникот на пазарот треба да ги преземе сите неопходни чекори за усогласување со техничките спецификации, согласно член 16 од овие Правила.

2.2.4 Користење на системите од страна на учесникот на пазарот

Член 18

- (1) Учесникот на пазарот ги користи услугите кои ги нуди ООПЕЕ, техничките капацитети за пристап до тие услуги, поврзаниот хардвер и софтвер, ИТ и телекомуникациската опрема, како и медиумите за пренос:
 - а) во согласност со важечките закони и прописи;
 - б) во согласност со техничката документација,
 - в) во согласност со правилата и прописите на ООПЕЕ;
 - г) само во врска со услугите кои ги нуди ООПЕЕ, при што за секоја друга употреба, поврзување со други мрежи и споделување датотеки или податоци со други мрежи или апликации потребно е писмено одобрение од ООПЕЕ,
 - д) без да ги стави на располагање на трети лица, кои не се овластени според правилата и прописите на ООПЕЕ, без при тоа да ги доделува, дава во подзакуп, менува, заложува, пренесува или става на располагање на трети лица во која било форма.

2.2.5 Функционална помош

Член 19

- (1) ООПЕЕ се согласува да обезбедува функционална помош за учесникот на пазарот, како што е дефинирано во правилата и прописите на ООПЕЕ.

2.2.6 Безбедносни мерки

Член 20

- (1) ООПЕЕ и учесникот на пазарот се согласуваат да ги почитуваат физичките и логичките безбедносни мерки наменети за заштита на интегритетот на системите на другата договорна страна. Секоја страна има целосна контрола, директно или индиректно, врз структурата и спроведувањето на својата политика за издавање на овластувања за логичен пристап до мрежата.

- (2) Секоја страна има целосна одговорност за развивање на политики, правила, методи и процедури на оваа тема и може да ги ажурира со цел да ја одржи и подобри заштитата на своите ИТ ресурси во согласност со овие правила и техничката документација.
- (3) Во однос на пристапот до системот, секоја страна има лична одговорност за организирање на внатрешни логички и физички безбедносни мерки, вклучувајќи и ограничување на пристапот до локацијата на која се наоѓа опремата, со цел да ги заштити своите кодови за пристап од неовластени трети лица.
- (4) Пред да испрати какви било информации за системите за пренос на податоци поставени за пристап до ООПЕЕ, секоја страна ќе обезбеди преземање на мерки за да се избегне ширење, особено на компјутерски вируси преку системите на другата страна и нејзината конфигурација.
- (5) Секоја страна ќе дефинира бекап процедури за инструкции, податоци и датотеки. Ако некоја од страните забележи дека до системите пристапило неовластено трето лице, ќе ја предупреди другата страна за да ја испита причината за таквото пристапување и ќе ја упати да преземе соодветни дејствија.
- (6) Учесникот на пазарот го овластува ООПЕЕ, да ги снима телефонските разговори и се согласува дека таквите снимки може да претставуваат прифатлив доказ.

2.2.7 Останати одредби кои се однесуваат на користењето на Интернет

Член 21

- (1) ООПЕЕ и учесникот на пазарот имаат свои системи преку кои се пренесуваат информации со користење на интернет. Двете страни:
 - а) се запознаени со интернетот, неговите технички перформанси и особено со времето на реакција и режимите на работа, па затоа меѓусебно се ослободуваат од одговорност во однос на перформансите на интернетот;
 - б) се одговорни за нивниот избор на даватели на ИТ услуги и особено за давателите на услуги за пристап до интернет. Затоа меѓусебно се ослободуваат од одговорност во однос на последиците и дејствијата или неисполнувањето на обврските на тие даватели на услуги;
 - в) се согласни дека техничката безбедност на преносот на податоци преку интернет е релативна, бидејќи таквите податоци се пренесуваат преку хетерогени мрежи со различни технички карактеристики и капацитети. Тие меѓусебно се ослободуваат од одговорност во однос на отсуството на пренос на податоци или во однос на деградацијата на податоците која се случува помеѓу времето кога тие се пренесуваат од страна на учесникот на пазарот и времето кога тие се примаат од ООПЕЕ,;

г) потврдуваат дека секоја страна е одговорна за преземање соодветни мерки за заштита на сопствените податоци, софтвер и хардвер од пристап на неовластени трети лица и заразување со компјутерски вируси со помош на логични и физички безбедносни мерки, вклучувајќи заштитни сидови имплементирани според прифатена пракса.

- (2) Учесникот на пазарот е одговорен за поврзување со системот за тргување. При тоа учесникот на пазарот мора да ги добие административните овластувања, да ги направи потребните претплати и потребните поврзувања или тоа да го стори некој друг во негово име.

2.2.8 Надградби

Член 22

- (1) Учесникот на пазарот мора да ги надградува своите услуги и технички капацитети за пристап до системите за тргување веднаш штом таквите надградби ќе бидат достапни од ООПЕЕ. ООПЕЕ ќе ги обезбеди надградбите или со цел да се подобрат услугите што се обезбедуваат за учесникот на пазарот или поради технички императиви за што го информира учесникот на пазарот.

2.2.9 Интелектуална сопственост и лиценци

Член 23

- (1) ООПЕЕ за извршување на своите обврски ги има добиено сите лиценци потребни за користење на системот за тргување и пренос на налози.
- (2) ООПЕЕ го штити учесникот на пазарот од секакви побарувања од трети лица во врска со повреда на правата на сопственост на трети лица, правата на интелектуална сопственост или други права на сопственост.
- (3) Секоја страна ќе ја задржи сопственоста на документите, податоците и информациите од секаков вид, кои се пренесуваат до другата страна според овие правила и до кои секоја од страните може да има пристап.
- (4) Учесникот на пазарот му гарантира на ООПЕЕ, дека ги поседува овластувањата и/или сопственичките права и/или договорите за лиценца за сите конфигурации, фирмвер и софтвер потребни за тргување. За случаите кога учесникот користи софтверска апликација за пристап на организираниот пазар, доколку е потребна лиценца или обезбедување на друго еквивалентно право за софтверска апликација, одредбите кои се однесуваат на таквата лиценца или право се приложуваат кон овие правила или се обезбедуваат од ООПЕЕ за учесникот на пазарот и тој мора да ги почитува.
- (5) Учесникот на пазарот ги почитува правата на интелектуална сопственост на ООПЕЕ, и на сите трети лица, кои обезбедуваат системски или софтверски апликации потребни за пристап до организираниот пазар. Учесникот на пазарот ќе ги преземе сите разумни мерки во однос на својот персонал и трети лица за заштита на споменатите

права и тој особено ќе се воздржи од менување на упатувањата на правата на сопственост и авторските права наведени во материјалите доставени од ООПЕЕ. Учесникот на пазарот не може да ги отстрани или менува упатувањата на авторски права, трговски марки, трговски имиња или други ознаки за интелектуална сопственост.

2.3 Користење на податоците

2.3.1 Сопственост

Член 24

- (1) ООПЕЕ е сопственик на податоците за пазарот кои произлегуваат од трансакциите на организираниот пазар на електрична енергија и ООПЕЕ има право да ги користи податоците за количините на тргување генерирани од учесниците на пазарот за статистички цели. Ваквите статистики може да бидат и јавно објавени, при тоа податоците се анонимни.
- (2) Доколку учесникот на пазарот користи надворешен давател на услуги во врска со своите активности на организираниот пазар на електрична енергија, во договорите склучени со давателот на услугите ја содржат одредбата од став (1) на овој член.

Член 25

- (1) Учесникот на пазарот ќе ги користи податоците за пазарот исклучиво за цели на тргување на организираниот пазар на електрична енергија и за свои потреби.
- (2) По исклучок од став (1) на овој член, учесникот на пазарот има право да споделува податоци со трети лица само за целите на тргување на организираните пазари на ООПЕЕ. Учесникот на пазарот не смее да ги препродава податоците за пазарот на трети лица.

2.3.2 Обезбедување информации и комерцијални референци

Член 26

- (1) Секоја страна ја овластува другата страна да го користи нејзиното корпоративно или трговско име како комерцијална референца.
- (2) ООПЕЕ не смее да открива информации за дејноста на учесникот на пазарот и да ги споделува таквите информации со трето лице, со исклучок на субјекти или други институции директно вклучени во извршувањето на должностите и одговорностите кои произлегуваат од овие правила или правилата за пазар на електрична енергија, под услов таквото споделување да се должи на спроведувањето на овие правила.

2.4 Одговорност

2.4.1 Принципи и ограничување на одговорност

Член 27

- (1) Никоја од страните нема да се смета за одговорна во следните случаи:
- а) во случај на виша сила, при што настанот кој е надвор од контролата на засегнатите страни и не можел разумно да се предвиди и чие влијание не може да се избегне со преземање разумни дејства, а резултира во неможност за извршување на правилата и прописите, вклучително:
- 1) штрајкови, вклучително и во просториите на давателите на услуги на ООПЕЕ,
 - 2) секој закон или пропис, со кој се ограничува давањето на услуги и секоја одлука на јавните институции,
 - 3) секој настан квалификуван како виша сила според договорите за пристап до мрежата, потпишани од операторите на електропреносниот систем или институциите/операторите за испорака, како што е наведено во правилата за организиран пазар на електрична енергија, вклучувајќи ги и нивните анекси.
- б) нефункционалност на услугата што ја користи страната, која не ги исполнува обврските, ако таквата нефункционалност може да се припише на околности надвор од нејзина контрола, кои произлегуваат, меѓу другото, од достапност, дефект или прекин на телекомуникациските мрежи или од ограничувања наметнати од телекомуникациските оператори или други даватели на услуги;
- в) неточност, делумна или целосна достапност или некомплетност на техничките информации или податоци кои се добиени од трети лица;
- г) уништување на компјутеризирани податоци за време на пренос преку интернет или по пристигнување или испраќање од компјутерскиот хардвер кој се користи за комуникација помеѓу учесникот на пазарот и ООПЕЕ.
- (2) Во случаите од став (1) на овој член, ООПЕЕ и учесникот на пазарот може да се сметаат за одговорни само за директна штета што ја претрпела другата страна во случај на повреда извршена од која било од страните на некоја обврска предвидена со правилата и прописите.
- (3) По исклучок од став (2) на овој член, директна штета не претставува комерцијална штета, деловна загуба, комерцијално нарушување од секаков вид, загубена добивка, кои може да се препишат, меѓу другото, на отсуството на комуникација или обработка на налози.

2.4.2 Одговорност на ООПЕЕ

Член 28

- (1) ООПЕЕ, има обврска да вложува максимални напори. Ако ООПЕЕ од страна на учесник на пазар биде повикан на одговорност поради небрежност, истата се проценува во однос на поведените постапки за решавање на технички или пазарен инцидент или дефект во системот.

- (2) ООПЕЕ или други лица ангажирани од ООПЕЕ прифаќаат одговорност за штети кои настанале од користењето на системите за тргување на ООПЕЕ, само ако и во степен во кој тие се резултат на груба небрежност или намерни активности на неговите органи или различни застапници.
- (3) ООПЕЕ, нема да биде одговорен за штетните последици во случај на:
- а) неможност или потешкотија на учесникот на пазарот да пристапи до системите за тргување на ООПЕЕ, поради хардверот или опремата за пристап за кои е одговорен учесникот на пазарот или трето лице,
 - б) индиректна штета, како на пример комерцијална штета, изгубена работа, комерцијален прекин од каков било вид, загубена добивка кои може да се припишат, меѓу другото, на недостатокот на комуникација или обработка на налози, со тоа што се подразбира дека сите правни постапки покренати против учесник на пазарот од трето лице претставуваат индиректна штета, која не дава право на надомест на штетата. Учесникот на пазарот го штити ООПЕЕ во сите тужбени постапки или жалби и го ослободува од одговорност во однос на сите пресуди против учесникот без оглед на основата и природата на тужбата или жалбата,
 - в) приговор против тргување извршено од страна на учесникот на пазарот, при што приговорот е покренат по периодот на откажување,
 - г) случај на виша сила кој влијае врз испораката. Овие настани ги вклучуваат настаните кои се сметаат за виша сила согласно договорите за пристап на мрежа потпишани од операторите на електропреносниот систем или институциите/операторите за испорака, како што е наведено во овие правила.
- (4) Во случај ООПЕЕ да биде повикан да сноси одговорност, страните се изречно согласни дека вкупниот надомест на штета нема да надминува вкупно 100.000 евра во денарска противвредност годишно, вклучувајќи ги сите настани.

2.4.3 Надлежност и решавање спорови

Член 29

- (1) Ако страните не успеат да дојдат до спогодбено решение, сите спорови или несогласувања, кои произлегуваат од или во врска со овие правила, ќе се решаваат со арбитража согласно правилата за арбитража на Меѓународната стопанска комора, без да бидат упатени до редовните судови.
- (2) Местото на арбитража ќе биде Скопје, Република Северна Македонија. Арбитражата е доверлива.

3. Ценовник

3.1 Надоместоци и други трошоци

Член 30

- (1) ООПЕЕ има право на надомест на економски разумни и пропорционални трошоци поврзани со имплементацијата и работењето на организираниот пазар на електрична енергија.
- (2) Секоја година по претходно одобрување на Регулаторната комисија за енергетика донесува одлука за износот на надоместоците за учество на организираниот пазар на електрична енергија и ги објавува на својата веб страница.

Член 31

- (1) Структурата на надоместоците од Член (30) на овие Правила е следната:
 - а) Надоместоци за:
 - 1) Прием на организираниот пазар на електрична енергија,
 - 2) Годишен надоместок за учество во пазарот ден-однапред – директен учесник,
 - 3) Годишен надоместок за учество во пазарот ден-однапред – индиректен учесник,
 - 4) Надоместок за трансакции,
 - 5) Надоместок за клиринг и порамнување.,
 - 6) Тргување во име на учесникот,
 - 7) Надоместок за корисник на системот за тргување кој не е стандарден.
 - (2) Под стандарден корисник се подразбира дека учесникот на пазарот има две кориснички имиња за трговци и можност за најмногу две портфолија.

3.2 Датум на достасување на плаќањата

Член 32

- (1) Надоместоците за прием се плаќаат еднократно и доставуваат за плаќање на учесникот на пазарот кога ООПЕЕ ќе му го достави на подносителот на известувањето за одобрување на прием на организираниот пазар на електрична енергија.
- (2) Годишните надоместоци се плаќаат квартално и се фактурираат на почетокот на секој календарски квартал. Ако учесникот на пазарот не е учесник во цел квартал, тогаш надоместоците се пресметуваат на месечна основа и се плаќаат од месецот по приемот а се фактурираат на почетокот на кварталот кој следува по месецот на прием.

Во случај на престанок на договорот, се наплатува целиот последен месец и ООПЕЕ, ќе му ги надомести на учесникот на пазарот претплатените надоместоци во рок од 30 дена по престанокот на договорот.

- (3) Надоместоците за трансакции се пресметуваат и фактурираат по календарски месец.

Член 33

- (1) Сите банкарски трошоци во процесот на плаќање ги сноси учесникот на пазарот (вклучувајќи ги и трошоците на банката посредник, доколку има таква).
- (2) Плаќањата се извршуваат во македонски денари.

3.3 Данок на додадена вредност

Член 34

- (1) Сите цени на надоместоците за услугите на ООПЕЕ, не вклучуваат ДДВ и тие се наплаќаат согласно македонското даночно законодавство.

3.4 Попусты за креатор на пазарот и обезбедувач на ликвидност

Член 35

- (1) Креаторите на пазарот и обезбедувачите на ликвидност имаат право на попуст за:
 - а) прием на организираниот пазар на електрична енергија,
 - б) годишен надоместок за учество на пазарот ден-однапред – директен учесник,
 - в) годишен надоместок за учество на пазарот ден-однапред – индиректен учесник,
 - г) надоместок за трансакции.
- (2) Износот/процентот на попустот е дел од договорот за креатор на пазарот/обезбедувач на ликвидност со учесникот на пазарот.

3.5 Други попусти

Член 36

- (1) Операторот на пазарот може да определи дополнителни попусти и истите ќе ги објави на веб страната на МЕМО.

4. Технички правила за пристап

4.1 Конфигурација, лиценци и поддршка

Член 37

- (1) Препорачаните системски барања за компјутерот на клиентот, поддржани оперативни системи, софтверот на клиентот и мрежните поставки се наведени во Прилог 2 – Препорачани системски барања.

4.2 Стартување на ETS Client

Член 38

- (1) ETS Client е софтвер, кој се инсталира локално на секој компјутер. MEMO му доставува на учесникот на пазарот корисничко име (User ID) и шифра за пристап (access code) кои се потребни за пристап во програмот за пренос на налози ETS Client. Ученик на пазарот може да пристапи до ETS Client од неколку компјутери, под услов да се исполнети барањата за конфигурација на опремата и мрежата. MEMO ќе го известува учесникот на пазарот секогаш кога ќе има достапни ажурирања за ETS Client.

4.3 Корисничка лиценца за ETS Client

Член 39

- (1) Учесникот на пазарот добива корисничка лиценца за ETS Client и е должен да ги почитува условите на лиценцата. Сите права на интелектуална сопственост поврзани со ETS Client ги поседува Soops Investment BV или неговите добавувачи и тие се заштитени согласно важечките закони и меѓународните договори. MEMO и неговите добавувачи ги задржуваат сите права кои не се изречно доделени на учесникот на пазарот. ETS Client е резервиран за ексклузивна употреба од учесникот на пазарот и единствено за цели на тргување на сегментот пазар ден-однапред на MEMO во согласност со Правилата и прописите.
- (2) Само учесниците на пазарот имаат право да го преземат и користат ETS Client. До ETS Client може да се пристапи од други компјутери на учесникот на пазарот според условите на корисничката лиценца. Учесникот на берзата не смее го менува, расклопува, декомпајлира или спојува ETS Client или негова копија.
- (3) Учесникот на пазарот нема право да ја додели, отстапи или пренесе корисничката лиценца на друг субјект. Корисничката лиценца останува доделена сè додека е на сила Договорот за учество. Корисничката лиценца ќе се поништи, ако учесникот на пазарот не ги почитува нејзините услови.

4.4 Оперативна и техничка документација

Член 40

- (1) Целта на техничката документација е да даде објаснувања кои се потребни за користење на веб-интерфејсот на ETS Client. Таа подлежи на промени и нема договорна вредност. Препораките мора да се следат за да се осигури правилна употреба на системите за тргување.

4.5 Оперативна поддршка

Член 41

- (1) За да се олесни комуникацијата и да се излезе во пресрет на барањата на учесниците на организираниот пазар на електрична енергија ООПЕЕ обезбедува услуга за оперативна поддршка во текот на вообичаеното работно време и преку телефонски број објавен на веб страната на МЕМО.,

4.6 Комуникација

Член 42

- (1) Нормалните процедури на работа на пазарот ден-однапред се опишани во Прилог 3 – Нормални процедури.

4.6.1 Алтернативни процедури

Член 43

- (1) При појава на технички проблеми:
 - а) засегнатиот учесник на пазарот веднаш ќе го извести ООПЕЕ за проблемите при внесување, испраќање или примање податоци од системот за тргување. Во тој случај, на учесникот на пазарот по исклучок му е дозволено да ги испраќа налозите преку електронска пошта.
 - б) ООПЕЕ, од друга страна, ќе ги известува своите учесници на пазарот за сите општи прекини во неговите системи. Во таков случај, ООПЕЕ, го задржува правото да го ограничи поднесувањето на специфични видови на налози и ќе достави известување за специфичните ограничувања.
- (2) Во случај на неможност да се спроведе аукција:
 - а) нема да се изврши ниту еден налог,
 - б) наместо резултатите од аукција ќе се објават цените од соодветниот ден од претходната недела (Д – 7) или други репрезентативни цени.
- (3) ООПЕЕ, ќе ги информира учесниците на пазарот преку електронска пошта за една од следните одлуки:
 - а) одложување на аукцијата со нов распоред за пренос на налози, прилагоден на новото време на публикација или

б) откажување на аукцијата за конкретниот ден.

Член 44

- (1) Во случај на прекин во конекцијата или друг технички или функционален проблем при доставувањето налози кај учесникот на пазарот, учесникот на пазарот може да побара ООПЕЕ да доставува и повлекува налози во име на учесникот на пазарот. Овој процес се нарекува „тргување во име на“.
- (2) ООПЕЕ ќе ги внесува налозите во системот од ставот (1) за тргување ако тоа е можно.
- (3) Во случаите од став (1) на овој член, ООПЕЕ нема да биде одговорен за грешки освен ако тие се намерни или се резултат на груба небрежност.
- (4) Учесникот на пазарот е должен преку прикачување во електронската порака да му го достави на ООПЕЕ налогот што треба да се внесе во оперативниот систем и веднаш да го извести ООПЕЕ дека е поднесено барање.
- (5) ООПЕЕ задолжителните *.xls обрасци за известувањата од став (4) на овој член ги објавува на својата веб страница.

5. ПРИЛОГ 1 – Договорни трансакции и параметри за тргување

5.1 Спецификации на договорот

5.1.1 Зони на тргување и пазарни зони

Договорните трансакции може да се тргуваат на организираниот пазар во сегментот ден-однапред.

5.1.2 Договорни трансакции за физичка испорака на електрична енергија на пазарот ден-однапред

Постапка за тргување	Дневни аукции
Денови на тргување	Во текот на целата година
Договори за тргување (со рок на истекување)	1 час во денот Час 01: периодот помеѓу полноќ и 1:00 Час 02: периодот помеѓу 1:00 и 2:00 и така натаму Час 24: периодот помеѓу 23:00 и полноќ
Отворање на книгата на налози	24 часа на ден, почнувајќи 45 дена пред денот на испорака
Затворање на книгата на налози	Секојдневно во 10:35
Време на објавување	Колку што е можно поскоро, почнувајќи од 10:45
Клиринг и порамнување	Дефинирано во правилата за клиринг и порамнување
Постапка за испорака	Номинација од ООПЕЕ и соодветните балансно одговорни страни до ОЕПС и ОПЕЕ.
Допуштени налози	На денот на префрлување од летно во зимско сметање на времето, часот 03 се дели на два часа во кои може да се тргува посебно. На денот на префрлување од зимско во летно сметање на времето, во часот 03 не може да се тргува.
Минимални и максимални цени	0,1 МКД/50.000,00 МКД
Карактеристики на цените	Во МКД по MWh со две децимални места
Карактеристики за количината	Во MW со едно децимално место
Налози со поединечен договор	
Минимален и максимален број на комбинации од цена/количина за налози	2 и 256

со поединечни договори	
------------------------	--

Табела 1- Договорни трансакции за физичка испорака на електрична енергија на пазарот ден-однапред

6. Прилог 2 – Препорачани системски барања

Препорачани системски барања	
Процесор	Intel Dual Core или еквивалентен процесор
Меморија	2048 MB внатрешна меморија
	100 Mb слободен простор на хард дискот
	Секоја верзија на клиентот, која може да се надградува, преземена од серверот на берзата се складира локално и за тоа се потребни приближно дополнителни 15Mb по верзија.
Поддржани оперативни системи и апликации на пакетот Office:	
Оперативни системи	Windows 7 Professional или Ultimate, најновиот service pack
	Windows 8 Professional или Enterprise, најновиот service pack
	Windows 10 Pro или Enterprise, најновиот service pack
Office апликации:	MS Excel 2010, 2013.
	Имајте предвид дека MS Excel Viewer не е поддржан.
Мрежни поставки	ETS Client со стабилна интернет конекција.
	Препорачана минимална брзина на конекцијата е 256 Kbit/s или подобра.
	Целиот сообраќај е кодиран со TLS.
Поддршка за прокси	ETS Client поддржува поврзување на берза со користење HTTP CONNECT прокси сервери.

Табела 2- Препорачани системски барања

7. Прилог 3 - Нормални процедури

	Македонски пазар ден-однапред	
	Доставување налози	Доставување резултати
Распоред	45 дена пред испораката, 24 часа на ден, до 10.35 часот во денот пред денот на испорака.	Штом ќе заврши аукцијата.
Испраќач	Учесник на пазарот	ООПЕЕ
Примач	ООПЕЕ	Учесник на пазарот
Испратени информации	Цена	Пазарни цени
	Количини	Волумен
	Вид на налог	Индивидуално извршен волумен по портфолио
Искористен примарен систем	Платформа на системот за тргување	Платформа на системот за тргување
Искористен секундарен систем	Е-пошта	Е-пошта

Табела 3- Нормални процедури